

WEST BENGAL STATE UNIVERSITY

B.A. General PART-II Examinations, 2016

SANSKRIT-GENERAL

PAPER-SANG-II

Time Allotted: 3 Hours Full Marks: 100

The figures in the margin indicate full marks. Candidates should answer in their own words and adhere to the word limit as practicable. প্রান্তিক সীমার মধ্যস্থ সংখ্যাটি পূর্ণ মান নির্দেশ করে। পরীক্ষার্থীরা যথা সন্তব নিজের ভাষায় নির্দিষ্ট শব্দসীমার মধ্যে উত্তর করিবেন।

Unit-I

[Marks- 40]

Answer any *one* question from the following:

নিম্নলিখিত প্রশ্নগুলির যে-কোন একটি প্রশ্নের উত্তর দিন:

 $1 \times 12 = 12$

- (a) What does the word Abhijñāna mean? Show the appropriateness of the title of the drama Abhijñānaśakuntalam.
  - 'অভিজ্ঞান' শব্দের অর্থ কি? 'অভিজ্ঞানশকুস্তলম্' নাটকটির নামকরণের সার্থকতা দেখান।
- (b) What was the necessity of introduction of a mad elephant in the first act of *Abhijñānaśakuntalam*? Explain the allegory under lying the episode.
  - 'অভিজ্ঞানশকুম্বলম্' নাটকের প্রথম অঙ্কে মত্তহন্তী প্রবেশের ঘটনাটির কি প্রয়োজন ছিল? অম্বনির্হিত রূপকটির বিশ্লেষণ করুন।
- (c) Discuss the importance of the role of Vīdūṣaka in the Abhijñānaśakuntalam. । অভিজ্ঞানশকুন্তলম্ নাটকে বিদৃষকের গুরুত্ব পর্যালোচনা করুন।

Turn Over

2. Write short notes on any four from the following:
निम्निविश्विश्वेलित मध्य (य-कान हाति विश्वतः मःकिश्व होका निभून:
वसुमती, कुल्पति, दुर्वासा, सानुमती, नान्दी, मातिल।

 $2 \times 4 = 8$

3. Translate into Bengali or English any *two* from the following: নিম্নলিখিত যে-কোন দুটি মোকের বাংলা অথবা ইংরাজী অনুবাদ করুন:

 $6 \times 2 = 12$

- (a) अनवरतधनुर्ज्यास्फालनक्रूरपूर्वः
  रिवकिरणसिहण्णु स्वेदलेशैरभिन्नम्।
  उपचितमपि गात्रं व्यायतत्वादलक्ष्यं
  गिरिचर इव नागः प्राणसारं बिभर्ति॥
- (b) स्वप्नो नु माया नु मतिभ्रमो नु क्किष्टं नु तावत् फलमेव पुण्यम्। असन्निकृत्यै तदतीतमेते मनोरथा नाम तटप्रपाताः॥
- (c) न खलु न खलु वाणः सन्निपात्योऽयमस्मिन्
  मृदुनि मृगशरीरे तुलाराशाविवाग्निः।
  क्व वत हरिणकानां जीवितश्चातिलोलं
  क्व च निशितनिपाता वज्रसारः शरास्ते॥
- (d) यात्येकतोऽस्तशिखरं पतिरोषधीनाम् आविष्कृतोऽरूणपुरःसर एकतोऽर्कः। तेजोद्वयस्य युगपद् व्यसनोदयाभ्यां लोको नियम्यत इवैष दशान्तरेषु॥

4. Explain with reference to the context any *one* from the following verses: $8 \times 1 = 8$ নিম্নলিখিত যে-কোন একটি শ্লোকের সপ্রসঙ্গ ব্যাখ্যা করুন:

- (३) शुद्धान्तदुर्लभिषदं वपुराश्रमवासिनो यदि जनस्य । दूरीकृताः खलु गुणैरूद्यानलता वनलताभिः॥
- (b) रम्याणि वीक्ष्य मधुराश्च निशम्य शब्दान् पर्य्युतसुको भवति यत् सुखितोऽपि जन्तुः। तच्चेतसा स्मरति नूनमबोधपूर्व भावस्थिराणि जननान्तरसौहदानि॥

Unit-II

[Marks- 30]

5. (a) Discuss the qualities of Raghu as found in *Raghuvaṃśa*, Canto-I রঘুবংশের প্রথম সর্গ অনুসারে রঘুর গুণাবলী আলোচনা করুন।

Or / অথবা

(b) Give the description of the hermitage of Vasistha as found in Raghuvamśa, Canto-I. Reproduce the conversation between King Dilīpa and Vasīstha after his arrival in the hermitage.

রঘুবংশ মহাকাব্যের প্রথম সর্গস্থিত বশিষ্ঠাশ্রমের বর্ণনা দিন।বশিষ্ঠাশ্রমে সমাগত হয়ে মহারাজ দিলীপের সঙ্গে বশিষ্ঠের যে কথোপকথন হয়েছিল তা লিখুন।

6. Write short notes on any two from the following: নিম্নলিখিত যে-কোন দুটি বিষয়ে টীকা লিখুন:
आकाशग्रमा, सुदक्षिणा, सिरिभ, अरुन्धती।

trat to

 $2 \times 2 = 4$

12

Turn Over

7. Translate into Bengali or English any *one* from the following verses: যে-কোন একটি শ্লোকের বাংলা অথবা ইংরেজী অনুবাদ করুন:

 $6 \times 1 = 6$

- (क्र) मन्दः कविर्यशःप्रार्थी गमिष्याम्युपहास्यताम्। प्रांशुलभ्ये फले लोभादुद्वाहुरिव वामनः॥
- (b) जुगोपात्मानमत्रस्तो भेजे धर्ममनातुरः। अगृध्नुराददे सोऽर्थमसक्तः सुखमन्वभूत्॥
- 8. Explain with reference to the context any *one* from the following verses নিম্নলিখিত যে-কোন একটি শ্লোকের সপ্রসঙ্গ ব্যাখ্যা করুন:

 $8 \times 1 = 8$

1×6

- (a) 'अथवा कृतवाग्द्वारे वंशेऽस्मिन् पूर्वसूरिभिः। मणौ वज्रसमुक्तीर्णे सुवस्येवास्ति मे गतिः॥
- (b) प्रजानां विनयाधानाद् रक्षणाद् भरणादपि। स पिता पितरस्तासां केवलं जन्महेतवः॥

Unit-III
[Marks- 20]

9. (a) Give the resulting forms of any six from the following:

যে কোন ছয়টির পরিনিষ্ঠিত রূপ লিখুন:

(i') अस्+शतृ—

(ii) जन्+शानच्-

(iii) अधि-इ+ल्यप्-

(iy') पच्+क्त-

(v) पा+यत्-

(vj) ग्रह+तुमुन्-

4

7. Translate into Bengali or English any *one* from the following verses: যে-কোন একটি শ্লোকের বাংলা অথবা ইংরেজী অনুবাদ করুন:

 $6 \times 1 = 6$

- (क्र) मन्दः कविर्यशःप्रार्थी गमिष्याम्युपहास्यताम्। प्रांशुलभ्ये फले लोभादुद्वाहुरिव वामनः॥
- (b) जुगोपात्मानमत्रस्तो भेजे धर्ममनातुरः। अगृध्नुराददे सोऽर्थमसक्तः सुखमन्वभूत्॥
- 8. Explain with reference to the context any *one* from the following verses নিম্নলিখিত যে-কোন একটি শ্লোকের সপ্রসঙ্গ ব্যাখ্যা করুন:

 $8 \times 1 = 8$

- (a) 'अथवा कृतवाग्द्वारे वंशेऽस्मिन् पूर्वसूरिभिः। मणौ वज्रसमुक्तीर्णे सूत्रस्येवास्ति मे गतिः॥
- (b) प्रजानां विनयाधानाद् रक्षणाद् भरणादिष । स पिता पितरस्तासां केवलं जन्महेतवः॥

Unit-III

[Marks- 20]

9. (a) Give the resulting forms of any six from the following: যে কোন ছয়টির পরিনিষ্ঠিত রূপ লিখুন:

1×6

(i) अस्+शत्-

(ii) जन्+शानच्-

(iii) अधि-इ+ल्यप्-

(iy) पच्+क्त-

(v) पा+यत्-

(vj) ग्रह+तुमुन्-

(प्र) आस्+शानच्

(viji) सरमा+ढक्–

(ix) कुम्भ-कृ+अण्-

(xi) ज्ञा+सन्+उ-

(xjð) गम्+ल्युट्-

(b) Substitute single words for any six from the following:

1×6

নিম্নলিখিত যে কোন ছয়টি এক কথায় প্রকাশ করুন:

(ji) उदकं पातुमिच्छति— (ji) सभायां साधुः -(iii) न्यायं वेत्ति यः सः – (iy) शब्दं करोति—

(ji) सभायां साधुः --

(y) व्यासस्य अपत्यं पुमान्— (yl) कुले जातः –

/ (vii) अस्माकम् अयम्–

(viii) अर्थम् अनतिक्रम्य–

(ix) ग्रामे भवः -

(x) कृत्सितः पन्थाः –

(xi) जरायाः समीपम्-

(xii) भिक्षायाः अभावः -

(c) Name and expound the Samāsa in any four from the following:

নিম্নলিখিত যে-কোনও চারটির ব্যাসবাক্যসহ সমাস নির্ণয় করুন:

(i) असुखम्

(ii) पीताम्बरः

(iii) व्रिभुवनम्

(ix) देशान्तरम

(v) वृकभयम्

(yî) राजपथः

(vii) मित्रावरूणौ

(viii) श्रामधवलः

Unit-IV

[Marks- 10]

10. Translate any *one* of the following passages into Bengali or English:
নিম্নলিখিত যে-কোনও একটি অনুচ্ছেদের বাংলা অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ করুন।

 $10 \times 1 = 10$

- (a) अस्ति किलोत्तरस्यां दिशि सुमहान् शैलः। समीपे च तस्य नगरम्। तं शैलमधिवसन् कश्चिद् राक्षसः रात्रौ नगरमागत्य कमपि मानवं शैलं नीत्वा भक्षयति। एकदा नगरवासिभिर्मन्त्रयित्वा राक्षसः उक्तः— ' भो राक्षस, मा खादीः, वयमेव प्रत्यहं भवते मानवमेकं समर्पयाम ' इति।
- (b) नदीबहुला इयं भारतभूमिः। तासां नदीनां गङ्गा पविव्रतमा इति सर्वेर्भारतवासिभर्मन्यते। तस्याः पूतं सलिलं मानवानां सर्वं पापजातं हरति। गङ्गाजलं विना न किश्चिदपि धर्मानुष्ठानं भवति। यत्र गङ्गाजलं दुर्लभं तत्र गङ्गास्मरणेनैव कार्यं सम्पाद्यते। बहवो जनाः प्रत्यहं पृण्यार्जनाय गङ्गायाम अवगाहन्ते।

WEST BENGAL STATE UNIVERSITY

B.A. General PART-II Examination, 2016

SANSKRIT-GENERAL

Paper-SANG-III

Time Allotted: 3 Hours Full Marks: 100

The figures in the margin indicate full marks. Candidates should answer in their own words and adhere to the word limit as practicable. প্রান্তিক সীমার মধ্যস্থ সংখ্যাটি পূর্ণ সংখ্যা নির্দেশ করে। পরীক্ষার্থীরা নিজের ভাষায় তথা সম্ভব শব্দসীমার মধ্যে উত্তর করিবেন।

Unit-I

[Marks - 40]

- 1. Answer any *two* questions from the following: $15 \times 2 = 30$ নিম্নলিখিত যে-কোন *দুটি* প্রশ্নের উত্তর দিন:
  - (a) Who is the author of *Buddhacaritam*? What is his another 1+1+13 epic? Write a note on his poetic excellence.

    'বুদ্ধচরিতম্'-এর রচয়িতা কে? তাঁর লেখা অপর মহাকাব্যটির নাম কি? তাঁর কাব্যিক উৎকর্ষ সম্বন্ধে আলোচনা করুন।
  - (b) Who is the author of the ancient epic Mahābhārata? Discuss the influence of the Mahābhārata on Indian life and literature.
    মহাভারতের রচয়িতা কে? ভারতীয় জনজীবন ও সাহিত্যে মহাভারতের প্রভাব আলোচনা করুন।
  - (c) What are the three famous dramas of Kālidāsa? Write a 3+12 comprehensive note on 'Kālidāsa as a dramatist'.

    কালিদাসের প্রখ্যাত তিনটি নাটকের নাম লিখুন। নাট্যকাররূপে কালিদাসের অবদান আলোচনা করুন।

- (d) What is the definition of lyric? Discuss about three famous 3+12 lyrics in Sanskrit literature.
  গীতিকাব্যের সংজ্ঞা লিখুন। সংস্কৃত সাহিত্যের তিনটি প্রখ্যাত গীতিকাব্য সম্পর্কে আলোচনা করুন।
- 2. Write short notes on any two from the following: 5×2 = 10

  Mrcchakatika, Rājtaraṅginī, Hitopadeśa, Bhaṭṭikāvya.
  নিম্নালিখিত যে-কোন দুটি বিষয়ে সংক্ষিপ্ত টীকা লিখুন।

  মৃচ্ছকটিক, রাজতরঙ্গিনী, হিতোপদেশ, ভট্টিকাব্য।

Unit-II

[Marks - 10]

- 3. Translate into Bengali or English any *one* from the following: $4 \times 1 = 4$ নিম্নলিখিত যে-কোন *একটি* বাংলা অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ করুন:
  - (a) तदेजित तनैजित तद्दूरे तद्वन्तिके। तदन्तरस्य सर्वस्य तदु सर्वस्यास्य बाह्यतः॥
  - (b) असूर्य्या नाम ते लोका अन्धेन तमसावृताः। तांस्ते प्रेत्याभिगच्छन्ति ये के चात्महनो जनाः॥
- 4. Explain any *one* from the following: নিম্নলিখিত যে-কোন *একটির* ব্যাখ্যা করুন:

 $6 \times 1 = 6$

- (a) अन्धं तमः प्रविशन्ति येऽविद्यामुपासते। ततो भूय इव ते तमो य उ विद्यायां रताः॥
  - (b) यस्तु सर्वाणि भूतानि आत्मन्येवानुपश्यति। सर्वभूतेषु चात्मानं ततो न विजुगुप्सते॥

Unit-III

[Marks - 25]

5. Answer any *one* question from the following: নিম্নলিখিত যে-কোন একটি প্রশের উত্তর দিন:

- $12 \times 1 = 12$
- (a) Narrate after Nārada 'The story of the Rāmāyaṇa' as you find in your text.
  - নারদের বর্ণনানুসারে তোমাদের পাঠ্যাংশ থেকে রামায়ণের কাহিনী বিবৃত করুন।
- (b) What is the inspiration and background of the *Rāmāyaṇa?* রামায়ণ রচনার অনুপ্রেরণা ও পটভূমি আলোচনা করুন।
- 6. Translate into Bengali or English any *one* from the following $5 \times 1 = 5$ নিম্নলিখিত যে-কোন *একটি* বাংলা অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ করুন:
  - (a) महोरस्को महेष्वासो गूढजत्रुररिन्दमः। आजानुबाहुः सुशिराः सुललाटः सुविक्रमः॥
  - (अ) प्रजापतिसमः श्रीमान् धाता रिपुनिषूदनः। रक्षिता जोवलोकस्य धर्मस्य परिरक्षिता॥
- 7. (a) Explain with reference to the context any *one* from the $8 \times 1 = 8$ following:

নিম্নলিখিত যে-কোন একটির সপ্রসঙ্গ ব্যাখ্যা লিখুন:

- (i) मा निषाद प्रतिष्ठां त्वमगमः शाखतीः समाः। यत् क्रौत्रमिथुनादेकमवधीः काममोहितम्॥
- (ii) यावत् स्थास्यन्ति गिरयः सरितश्च महीतले। तावद्रामायणीकथा लोकेषु प्रचरिष्यति॥

OR / অথবা

(b) Answer any four questions from the following:
নিম্নলিখিত যে-কোন চারটি প্রশ্নের উত্তর দিন:

 $2 \times 4 = 8$

(i) Who was Śavarī? What did she do for Rāma? শবরী কে ছিলেনং তিনি রামের জন্য কী করেছিলেনং

(ii) Who was Agastya? Who came to Rāma in Daṇḍakāraṇya and why?

অগস্ত্য কে ছিলেন? রামচন্দ্রের কাছে কারা কেন দণ্ডকারণ্যে এসেছিলেন?

(in) With which are Rāma's gravity and patience compared? রামচন্দ্রের গান্ডীর্য ও ধৈর্য কার সঙ্গে তুলনীয়?

(iv) In which subjects was *Rāmacandra* expert? রামচন্দ্র কোন কোন বিদ্যায় পারদর্শী ছিলেন?

(v) Write names of two Sanskrit *Mahākāvyas* based on the story of the *Rāmāyaṇa*.

রামায়ণ অবলম্বনে রচিত দুটি সংস্কৃত মহাকাব্যের নাম লিখুন।

Unit-IV

[Marks - 25]

8. Answer any *one* question from the following:

 $12 \times 1 = 12$

1

নিম্নলিখিত যে-কোন একটি প্রশ্নের উত্তর দিন:

(a) Discuss the nature, classifications and effects of *Vyasana* according to *Manusamhitā*.

মনুসংহিতা অনুযায়ী ব্যসনের স্বরূপ, শ্রেণীবিভাগ ও প্রভাব আলোচনা করুন।

(b) Narrate divine origin of kingship as described in *Manusamhitā*.

মনুসংহিতা অনুসারে রাজার দৈব উৎপত্তি বর্ণনা করুন।

4

9. Translate any *one* from the following verses into Bengali or $5 \times 1 = 5$ English:

নিম্নলিখিত যে-কোন একটি শ্লোকের বাংলা বা ইংরাজী অনুবাদ করুন:

(A)

एकमेव दहत्यग्निर्नरं दुरुपसर्पिणम्।

कुलं दहति राजाण्निः सपशुद्रव्यसञ्चयम्॥

- (b) यदि न प्रणयेद्राजा दण्डं दण्ड्येष्वतन्द्रितः। शुले मत्स्यानिवापक्ष्यन दुर्बलान् बलवत्तराः॥
- 10. (a) Explain any *one* from the following with reference to the $8\times1=8$ context:

নিম্নলিখিত যে-কোন একটির সপ্রসঙ্গ ব্যাখ্যা লিখুন:

- (i) बालोऽपि नावमन्तव्यो मनुष्य इति भूमिपः। महती देवता ह्येषा नररूपेण तिष्ठति॥
- (ii) कार्य सोऽवेक्ष्य शक्तिश्च देशकाली च तत्त्वतः। कुरुते धर्मसिद्ध्यर्थं विश्वरूपं पुनः पुनः॥

OR / অথবা

(b) Write short notes on any four from the following:

नीटित य-कान *ठाति* विषया मशक्कि ठीका निधून:

दण्डपारूष्य, संश्रय, तौर्यत्रिक, मात्स्यन्याय, गिरिदुर्ग।

١,

OR / অথবা

(c) Answer any four questions from the following:

 $2 \times 4 = 8$

 $2 \times 4 = 8$

নিম্নলিখিত যে-কোন চারটি প্রশ্নের উত্তর দিন:

(i) Who is more dangerous between the King and the fire? Why?

রাজা এবং অগ্নির মধ্যে কে বেশি ভয়ংকর ও কেন?

(A) What is the subject matter of the seventh chapter of Manusamhitā?

মনুসাংহিতার সপ্তম অধ্যায়ের বিষয়বন্ত কি?

(iii) Name two Kings who were enriched due to their humbleness.

দুইজন রাজার নাম করুন, যাঁরা বিনয়বশতঃ সমৃদ্ধ হয়েছিলেন।

(iv) Why was Danda created?

দিশু কেন সৃষ্ট হয়েছিল?

(v) What is Dvaidhībhāva?

দ্বৈধীভাব কি?